

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Sermones magistri Nicolai deniise sacre pagine professoris

Sermones Estiuales De Tempore

Denisse, Nicolas

[Augsburg], 1510

VD16 N 1513

Sermo terti[us]

urn:nbn:de:hbz:466:1-30616

amicus. Tertio sunt seductoꝝ. Hiere. ir. Dis amice fraudulenter incedit. Job. 12. In ore suo loquitur pacem cum amico suo et occulte ponit ei insidias. Et Ps. Loquuntur pacem cum primo suo: mala autem in cordibus eorum. Exeplū de fictis amicis in Saul respectu David. j. Re. xvij. Jte in habitatoribus ceile. j. Reg. xxij. Jte in toab respectu amase. ij. Reg. xx. Salustius in iugurthino. Verus amicus nunquam fuit: qui aliquando esse amicus desiderat.

Pro tertio articulo applica illud quod ponitur super. vj. post tertia dicitur aduentus: in secundo aduentuali.

Dicitur. vj. post Trinit. Sermo tertius

Nisi abunda

re. Si coplaturati facti sumus sicut multitudini mortis et sicut et redirectionis et in Ro. vj. Nam et per tale coplaturatiōe iusticia nra abundabit plus quam scribarum et phariseoꝝ. Coplaturati quidem sumus sicut multitudini mortis christi per baptismum: et semper magis ac magis coplaturati debemus. Et hunc tripliciter. scilicet per copassionem: per gratulationem: et per imitationem. De primo. ij. Ti. ij. Si copatimur et conregibimur. De secundo Hiero. Eū christus pro nobis mortuus sit: non sumus ingrati tantis beneficiis. De tertio. j. Pe. ij. Christus passus est pro nobis: vobis relinquitur exemplum ut sequamini vestigia eius. Nisi abunda. re.

Primo articulus. An iusticia sit generalis virtus? Non. quia iusticia condidit alijs virtutibus. Sed est plus. v. eth. Iusticia est omnis virtus. Rūdet Tho. ij. ij. q. lviij. Iusticia ordinat hominem in comparatione ad alterum: quod potest esse dupliciter. Uno modo ad alium simpliciter consideratum. Alio modo ad alium in communi. scilicet hunc quod ille qui servit alicui communitati: servit omnibus qui sub illa communitate continentur. Ad utrumque igitur se potest habere iusticia secundum propriam rationem. Manifestum est autem quod omnes qui in communitate aliquo continentur: comparant ad communitatem sicut pars ad totum. pars autem illud quod est totius est. unde et quilibet bonum partem ordinabile est in bonum totum. secundum hoc igitur bonum cuiuslibet virtutis sine ordinatis hominem ad seipsum: sive ordinatis ipsum ad alios personas singulares: est referibile ad bonum commune ad quod ordinat iusticia. Et secundum hoc actus omnium virtutum potest ad iusticiam pertinere: sicut secundum quod ordinat hominem ad bonum commune. Et quantum ad hoc iusticia dicitur virtus generalis. Et quia ad legem pertinet ordinare in bonum commune: inde est quod iusticia predicto modo generalis dicitur iusticia legalis. quia scilicet per eam homo concordat legi ordinati actus omnium virtutum in bonum commune. Cum autem dicitur quod iusticia dividit alios virtutibus: verum est in quantum est specialis virtus. Hec Tho. Pro fundamentis habet illud Tullius libro de officiis. Fundamentum primum iusticie est: ne cui noceat: deinde ut cum vilitati serviat. Hec etiam ubi nunc iusticia: Nam sic dicit Galterus in alexa. In iusticia sepe ligatur iustus: et iniustus absolvitur curia mediator. Et vere nunc quantum nullus habet respectum ad bonum commune ad quod ordinat iusticia: et ad quam pertinent omnes actus virtuosius in quantum sunt ordinabiles ad bonum commune. Job quia An sit generalis re. Dicitur. v. s. Et quod clude quod omnis iusticia pertinet. iuxta illud Augustinus. Due sunt partes iusticie. scilicet Declinare a malo. et Facere bonum. Jte ad eam pertinet patienter sustinere malum pene. j. Pe. ij. Si quid patimur propter iusticiam boni. Eheu quam pauci sunt de numero iustorum. Pauci enim fugiunt peccata: imo multi ad ea currunt. Prouerbi. j. Pedes illorum ad malum currunt. Avari ad cautelas: fraudes et usuras re. Luxuriosi ad carnales lascivias: ad seducendas puellas re. Quia tardus etiam sunt omnes ad bonum agendum. Quia in super sunt qui patienter tribulationes sustineant: et tamen hec est ardua via que ducit ad vitam. De qua saluator dicit. Mat. vij. Intrate per angustam portam re. Figura. iij. Re. ij. Helias per turbam re. Rapit est in celum. i. vir iustus per tribulationem ascendit in celum. Bern. ser. de ramis palmarum. Pius tribulatio est via vite: via glorie: via ciuitatis habitaculi: via regni.

Secundus ar. In pced. re. In hoc sermone de simulatione in secularibus negotiis. Que tripliciter contingit. Primo fraudulenter circumuentiondo. Secundo usuris exercendo. Tertio mendaciter falsa asserendo. Primo igitur re. Contra illud Leuit. xix. Non decipiet vnusquisque proximum suum. et. j. Thef. iij. Neque supgradiat neque circumueniat in negotio fratrem suum. Et Leuit. vj. Reddet

nn 5

Dominica. VI. post Trinitatis

dia q̄ p̄ fraudē voluit obtinere. Ex sententia aut̄ doctoris subtilis in. iij. di. xv. tit̄a requirunt ad hoc q̄ n̄ sit circumventio v̄ fraudulencia in emptōe et reditōe. **Primo** vt nō sit error in substantia: vt si def̄ alibi calchū p̄ auro: vel vinū lymphatū p̄ vino puro. **Secūdo** vt nō sit error in q̄ntitate si res mēsuret̄ p̄ p̄odus vel p̄ aliū modum. **Tertio** vt nō sit error in q̄litate: vt. s. n̄ def̄ res corrupta p̄ sana. **Q̄t̄** fraudes cōmittunt̄ et iordinato affectu sp̄alis lucrī. Nā sicut d̄r Aug. sup̄ Ps̄. Desiderio tuo locū fac̄ diabolo. Ecce em̄ diabolus p̄ponit̄ lucrū: et inuitat ad fraudē. lucrū h̄c nō poter̄ nisi fraudē fecer̄. Sed lucrū esca ē: fraus laqueus. Sic attēde esca vt parit̄ v̄l deas et laqueū. q̄ lucrū h̄c nō poter̄ nisi fraudē fecer̄: fraudē aut̄ si fecer̄ capieris. **Secūdo** vsuras exercendo. **V̄** aut̄ vsura superexcessētis quā accipit aliq̄s v̄ltra sortē in p̄cū pecunie mutuate. Cū ei vsus pecunie s̄ipa ei cōsumptio. s̄. trāstatio ei in aliū: ideo illicitū est aliq̄d accipere p̄ vsu ei v̄ltra ip̄az pecuniā. In tractibz aut̄ multipliciter p̄tingere p̄t vsura. **Pro** q̄ no tanda est regula quā ponit̄ Seco. in. iij. di. xv. vicz. **Q̄** aliq̄s in p̄trahēdo cū alio ponit̄ p̄tē suā in tuto s̄t q̄ de cōi cursu p̄dere nō p̄t: et totū piculū remanet in alia parte: tūc tractus ille est q̄ eq̄litate iusticie et vsurari. **V̄**ideāt̄ ḡ mercatores. **Q̄** at̄ vsura sit illicita: patz etiā p̄ p̄hm. j. politicē. vbi d̄r: q̄ vsuraria adq̄stio pecuniaz maxime est p̄ter naturā. Et Lu. xij. Date mutuū nihil inde sp̄antes. Sūt tñ notādi ali q̄ casus in q̄bz mutuātū pecuniaz licet accipere v̄ltra sortē. **Primo** rōne pene conuenientialis: si accipiēs mutuū nō restituat tēpore statuto: dū tñ nō fiat in fraudē vsurari. i. q̄ mutuās nō velle accipientē trāstare terminū vt plus acciperet. **Secūdo** rōne interesse. Nā debitor ex cui nō solutōe creditor notabiliter dānificat̄: tenet̄ illi creditori de interesse. Creditor aut̄ non possit h̄re actionē q̄ eū de hoc: nisi eēt̄ pacta vel munimenta: s̄. in foro p̄scie teneat̄ debitor v̄ltra sortē ad interesse. **Tertio** q̄n v̄trūq̄. s. capitale et sup̄fluūz ponit̄ sub incerto. q̄d p̄bat̄ extra de vsur. c. Nauigātī. Notandū p̄terea q̄ h̄ nō sit licitū alteri cōmōdare pecuniā sub vsuris: tñ vt d̄r Tho. ij. ij. q. lxxvij. ab eo q̄ est paratus vsuras accipere: licet mutuum accipere sub vsuris p̄ter subuentionē sue necessitatē v̄l alteri. Sic etiā licet v̄l iuramento illi q̄ p̄ falsos deos iurat p̄ter cōnū pactū ei q̄ fidem seruat. Non tñ licet inducere eū ad tale iuramentū. nec etiā licet inducere aliq̄e ad mutuum andū sub vsur. sicut d̄r Aug. r̄ndēs publicole de hoc q̄rēt. **Tertio** falsum mendaciter asserēdo. Sicut ei d̄r Ray. Quoties cā decipiēdi sciet̄er quis mēt̄: peccat mortali: et tenet̄ ad restitutionē. Et idem dicendū de oibz alijs fraudibz vbi attēdit̄ notabilis deceptio primi. Sed heu n̄ solū mentiunt̄: sed etiā iuramentū mendaciter asserunt. Hinc Cassiodor. lxxvij. dist. c. Qm̄. Negociatores abominabiles existimant qui p̄ter imoderatū pecunie ambitum iusticiā dei minime p̄siderātes pollunt̄ merces suas plus periturijs onerātes q̄ p̄ijs. Ideo de eis dici p̄t illud ps̄. Nō est in ore eoz veritas: cor eoz vanum est. Sepulchra patēs est guttur eoz: lingua suis dolose agebant. venenū aspidum sub labijs eoz. Sūt etiā multi q̄ rem quā emere volunt mendaciter vilipēdūt. Proverb. x. Salū est: malū est: dicit̄ ois emptor: et cum recesserit tunc gliabif. s. se p̄imum decepisse. Sic facit̄ ut carnifices dū pecora emunt. Et certe p̄tingit̄ de multis mercatoribz q̄ nō meliores sunt furibz. Et tales p̄fecto p̄ sua p̄iuria puocant irā dei. Sach. viij. Iuramentū mēdat̄ ne diligat̄: hoc em̄ odit deus. **Exemplū** legit̄ in gest̄ Romanoz. vt refert̄ Drosi. li. v. vel. vj. q̄ cū Romani misissent legatos ad diuersas p̄uincias et recepissent eos in pace: et fide data pacē firmassent: subito p̄ditose i eos iruientes: in ciuitate esculo occiderūt eos et oēs romanos q̄r̄t̄ inuenerūt. Et factū est in detestationē iurij et violatiōis fidei q̄ panis quē tales gentes incidebat̄ sanguinem emitteret p̄ scissuras: aialia domestica et inter hoies assueta: ad siluas et montana mugientia et vlulantia fugerēt: et canes etiā velut lupi dolorosis latrantibz oberrarent. Illi aut̄ ppli q̄ predictā p̄ditōez fecerunt cum impatore suo victi sunt oēs in cāpo a lucio pompeio et occisi: exceptis q̄ttuor milibz q̄ ad cuiusdā montis iugum fugientes: vindictā dei non euaserūt. quia

congelati ad modū lapidū obriguerūt im
mobiles facti: q̄ stantes videbant viuis
eorū dentibz z oculis cadentibz in terram.
In hoc impletū est illud Ezech. xvij. In
ramentum quod spreuit ponam super ca
put eius.

Ter^o ar. Aud. zc. Notate qm̄ piurā
do: fraudes z vsuras cōmittēdo/chri
stum negat. Nā sic hz. xj. q. ij. Estimant
Negatio chri nō tm̄ fit p̄bis: sed etiam fa
ctis. Et ideo etiā bñ dē lex. ff. de p̄bo. obli.
l. Si q̄s. Fidelitas p̄ualer diuitijs. Per fi
delitātē em̄ p̄fitemur chri. p̄ diuitias aut
iuste adq̄sitas negat. Audite. Quis vel
let ex vobis aut auderet sciente p̄ncipe se
uerso z iustissimo ab amicis z fratribz illi
p̄ncipis fraudulenter aliqd accipe vnde z
p̄ncipem impugret z aduersarijs p̄ncipis
seruiret: Eredo q̄ nemo. Expone z appli
ca notando illud ad Tit. j. Cōfiteant ver
bis se nosse deū: factis aut negant.

Dñica sexta post Trini. Sermo. iij.

Nisi abunda:

uerit. zc. Destruat cor^o pcti
vt ultra nō seruiam^o pctō Ro.
vj. Aliter em̄ non abundaret iusticia no
stra zc. Ultra aut nō est seruiendum pctō

Cum quia est ante deformatiuum.

Cum qz cordis induratiuum.

Cum qz spūaliter mortificatiuum

De pmo Thren. iij. Denigrata ē facies
eorū sup carbones. De scdo Prouer. xvij

Impi^o cū in pfundū pctōz venerit p̄tēnit

De tertio. j. Reg. vlt. Saul corruit sup
gladium suum. i. peccator super peccatum
suum. Nisi abund. zc.

Prim^o articulus. An iusticia genera
lis sit idem p̄ essentia di p̄tute q̄ sic.

Pbs. v. Eth. Iusticia legalis est eadē oi
p̄tute. Cōtra. Ibi dē dicit pbs. Multi i p̄
p̄ijs q̄dem vti p̄t p̄tute. In his aut que
sunt ad alterz non p̄t.

Rūdet Tho. ij. q. lviij. Generale dicit^o dupl^r. Vno mō
p̄ p̄dicationē: sicut animal ad hoīem z equū

Et hoc est ius inferiorū essential^r idem.

Alio modo fm̄ p̄tutez: vt causa vniuersal^r
ad oēs suos effect^o. vt sol ad oia q̄ illumi
nant aut imutant p̄ p̄tute eius. Et h non

oportet idē esse in essentia his ad q̄ est ge
nerale. Hoc aut mō iusticia dicit general^r vir
tū inq̄ntū ordinat act^o altaz p̄tutū in fi
nē suū. s. ad bonū cōe. queadmodū z chari
tas dicit p̄t virt^o generalis inq̄ntū ordi
nat act^o oim p̄tutū ad bonū diuinū: que tm̄
nihilomin^o est specialis virt^o fm̄ suā essen
tia. p̄t tm̄ q̄libet virt^o fm̄ q̄ ab hmoi iusti
cia ordinat ad bonū cōe dicit iusticia lega
lis. Et hoc mō loquēdi iusticia legalis est
idē in essentia cū oi p̄tute. differ^o aut rōne

Et hoc mō loquit pbs. v. eth. Hec Tho.

Pro fund. sumi p̄t illud Arist. ij. pol.

Non est simpl^r ea^o fm̄ virt^o boni viri z bo
ni ciuis. virt^o aut boni ciuis est iusticia le
galis. Non p̄t vtiq̄ esse bonus ciuis nisi
sit bon^o vir. sed plus req̄sit ad bonū ciuez

q̄ ad bonū viri. s. q̄ cū alijs cōicet z cōi
uat ad vtiatē boni cōis. Sed mix^o: imo
miserabile. De iusticia loq̄mur: s. rara in
uenit. Nā sicut dicit Alan^o de plāctu nature.

Rāguet fraude fides: fraus q̄z frādē fat
lit fraude: dolo sic dolus istat. Et Dni. j.

metam. Irrupit bñ peioris in eū oē ne
fas fugere pudor: verūq̄ fidesq̄. In q̄rū
subiere locū fraudesq̄ doliq̄z insidieq̄: et

vis z amor: scelerat^o hñdi. Quis ex rapto
nō hospes ab hospite tur^o. Nō socer a ge
nero frat^o q̄z grā rara ē. Fili^o aut diē patri^o

os inq̄rit in annos: victa iacet pietas. Q
igit^o glōge abest iusticia. De q̄ querit An
sit eadē zc. Dicit rñ. vt s. Ex q̄ cōclude q̄ n̄
vere dicit iust^o nisi q̄ totā legē obseruat. Vñ

Jac. ij. Quidēq̄ totā legē serua. offendat
aut in vno fact^o ē oim re^o. i. etnal^r dānat^o

z puat glā acli oia fuisse transgressus: lz
nō tāgraue puniat. De vere iustis aut
dicit Bar. xxv. Ibiūt iusti in vitā eternam.

Attendite o pctōres miseri: fornicatores:
supbi: adulteri: inuidi: auari: fraudulēti:
piuri zc. Q̄t nūc regnāt mēdacia z frau
dulētie in mercatōe p̄pter maledictā aua
ritiā. Figura Apoc. xij. de bestia quam
vidit Joānes ascendēte de terra zc. q̄ fac
pusillos z magnos: diuites z paupes: libe
ros z seruos hie characterē bestie in ma
nu dextera: aut in frōtibz suis: z neq̄s pos
sit emere aut vendere nisi habeat characte
rem aut nomē bestie zc. Spūal^r Bestia
ascendēs de terra auaricia est q̄ facit ado
rare bestiam p̄mam. i. diabolu: obediēdo